

Millor troians que budini

CADA VEGADA SÓN MÉS els que proclamen la necessitat de desenganxar el País Valencià de Catalunya, o Catalunya del País Valencià. El que resulta curiós és que els feligresos que advoquen per aquesta solució final militen, o han militat, en partits i moviments que d'una manera o altra, amb més o menys simpatia, amb més o menys decisió, havien apostat per afirmar els lligams entre els dos territoris, i fins i tot no pocs s'havien adherit a les tesis independentistes dels Països Catalans. Des de més amunt del Sénia, el País Valencià no se'l veuria sinó com un llast, que cal amollar el més prompte possible, perquè aquesta olla de grills, d'epidèrmica consciència nacional i d'espanyolisme irredempt i que encara no ha superat la batalla dels símbols, no fa sinó alentir i entrebancar projectes d'hegemonia política. Més enllà d'un mapa literari comú, i encara, on els valencians posen notes d'exotisme, uns noms per a donar una mica de gruix a la perifèria i un grapat de clàssics imprescindibles, tota la resta produeix un estranyament desagradable, un escenari social de difícil comprensió. El catalanisme polític no guanya absolutament res amb el país de les anomalies permanents, i els reptes del segle XXI, que inclouen sobretot la integració del nou allau d'immigrants, aconsellen

prescindir d'una problema afegit i advocar per allò de cadascú en sa casa, i Déu en la de tots. No té cap sentit ja, doncs, el mapa del temps de TV3, el primer, únic i últim símbol televisiu d'una il·lusió nacional que s'expandí contra el franquisme, s'engrandí amb la Transició i s'esfondrà amb l'Espanya de les autonomies.

De l'altre cantó, entre el Sénia i el Segura, la insistència a la separació és més forta i més agra, i també més vella. La novetat és, com deia, que a l'exclusivisme valencià s'han adherit antics algmogàvers del morro fort que han percebut que el seu catalanisme és un agent nociu per a la maduració nacional del País Valencià, atès el rebuig sistemàtic d'una àmplia majoria de la societat, el millor barem del qual el reflecteixen els afflictius escrutinis electorals, que els condemnen sistemàticament cada quatre anys a l'anonimat extraparlamentari. Com sol ser habitual, la fe dels neòfits abraça els extrems. Bandera, denominació, registre lingüístic, àmbit literari, història, tot el que havia marcat el terreny simbòlic, políticament alternatiu, d'un projecte, és revisat a efectes d'empetitir, emmascarar o fer desaparèixer efluvis perillosament compartits amb el Principat i les Illes. Més que una revisió, es tracta, ben mirat, d'una adhesió al programa simbòlic i d'acció política del regionalisme, d'arrel bàsicament conservadora, al qual ara es buscaria d'insuflar-li aires de modernitat i solvència democràtica.

Ningú amb cara i ulls pot certament negar els fracassos polítics del valencianisme. Fa la impressió que encara no ha trobat el llenguatge adequat ni els mètodes escaients per esdevenir un moviment de masses, que és al capdavall el que hi hia en qualsevol moviment amb ànsies transformadores. El valencianisme polític de les últimes dècades ha viscut sota la síndrome de les urgències, com si tres-cents anys de coloni-

alisme mental, de construcció agressiva de l'estat i la nació espanyoles i de generació d'un autoodi reflex, es poden solucionar en un tancar i obrir d'ulls. I la recepta que una part significativa dels seus adherents proposen és, en efecte, la descodificació dels senyals, dels pocs senyals, val a dir, que mantenen la certesa d'una necessitat mútua entre els dos costats del Sénia enllà del frau autonòmic en què ens han instal·lat, i que es materialitza, sobretot, en l'espòli fiscal i no solament en termes culturals o lingüístics.

És una recepta plena d'inconvenients, al meu entendre, no cal dir-ho. D'entrada pel reduccionisme a l'hora d'identificar la causa dels dèficits, desplaçada de l'espanyolisme, poderós, hegemònic i hostil, a un catalanisme sociològicament dèbil i políticament escanyolit. Sovint se li imputa al catalanisme, al valencianisme matisadament catalanista, per entendre'ns, una quota de responsabilitat impròpia, perquè no exerceix ni de lluny la radiació que alguns ja voldríem. La perversitat, la insídia, la violència –la que va de la impossibilitat que un fill pugui estudiar en valencià als sermonaris diaris dels mitjans, la que va de l'exili interior dels músics i els escriptors a les vexacions intermitents dels que llueixen la porra i la llei–, rau en el cantó de sempre. Catalunya no és el problema, mai no ho ha estat. És Espanya amb tota la seua artilleria mediàtica, constitucional i estatal la que ens condemna a l'objecta subalternitat. I amb el benentès que el regionalisme conservador, que mana al país des de fa anys, i el blaverisme, sovint amb reflexos feixistes, són variacions melòdiques de la mateixa sarsuela nacionalista (també, no me n'oblidge, d'un bon pessic de confraries jacobines).

I tanmateix, a pesar de l'escassa potència política i sociològica del valencianisme que començà a forjar-se cap als anys

seixanta del segle xx, amb tots els nobles i esforçats precedents que vulguem, ha tingut una capacitat modernitzadora de la societat sorprenent. És una modernització que es palesa més que res, és veritat, en termes d'eixamplament cultural i dignificació de la llengua. Llibres, pedagogia, investigació, literatura, cultura popular, esport, premis, retolacions, art, falles..., tot ho ha impregnat el catalanisme, sense estridències, hàbilment, lluny dels maximalismes que podien ferir la gent normal del carrer o de consignes incomprensibles. No cal insistir que Pau Riba, Dagoll Dagom o Maria Barbal són «catalans», basta amb escoltar-los, veure'ls o llegir-los (com no cal insistir, de Vinarós amunt, que Obrint Pas, Xarxa Teatre o Josep Piera són «valencians», basta amb que siguin presents amb normalitat arreu de Catalunya, cosa que, ai, és més difícil que a la inversa). És el que s'ha fet sobretot des dels ajuntaments, des de les associacions cíviques i els tinglados culturals, amb uns resultats que, mirat des de la misèria franquista, enlluernen.

En les bondats d'aquest corrent impetuós resideix l'animadversió que genera en les files del nacionalisme espanyol, d'esquerres i de dretes, i molt més encara en la seua versió regional conservadora, envernissada o no de blaverisme. És una animadversió en la qual es fonen la consciència de la perillositat política que suposa tot acostament per tímid que siga entre les dues «autonomies», i una fòbia visceral a qualsevol matís catalanista, per això mateix, per la modernitat del pensament que tragina. Replantejar el país de dalt a baix, capgirar els usos de la llengua, apostar per una mirada lúcida envers la història, parar atenció al parentiu íntim i amargament evident amb els catalans (cognoms com Camps, Barberà, Fabra o Ripoll no han aterrat precisament al país procedents d'una galàxia llunyana), superar la realitat de l'apèndix provincial i regional, són por-

gues que poden provocar arcades, i abans dejunis que engolir-se-les, abans moros que catalans.

Cal reconèixer que aquesta dualitat angoixant entre Espanya i Catalunya, la perpetuació d'un conflicte, no és el millor dels escenaris per a la maduració d'una consciència crítica entre valencians. La via que propugna superar-lo per mitjà de l'eliminació del tel catalanista que l'havia identificat és, sens dubte, plena de bones intencions. Però les bones intencions no immunitzen dels fracassos més estrepitosos en l'àmbit de la política. Conciliar dues formes de pensament antagòniques, dues maneres al capdavant de contemplar el món, només és possible, en efecte, per mitjà de la renúncia d'una d'elles. Aquí no hi ha síntesi, no hi ha fusió, només una dimissió i, si filem prim, una immolació.

Fer de la llengua una variant a males penes recognoscible entre valencians és condemnar-lo a indignència. Reduir el mercat cultural a la frontera de *la Comunitat* –que és així com en diuen del país, talment el nom d'una associació caritati-voevangèlica o veges tu a saber què– és practicar una forma més d'eutanàsia, ben legal i poc dolorosa, però a la llarga de resultats letals. Continuar sense lligar dues economies complementàries, en l'àmbit de la macroregió que va d'Alacant a Lió, suposa perdre el tren del desenvolupament. Per als valencians Europa passa per Catalunya; sense el País Valencià i sense les Illes, Catalunya hi va coixa. Ara tot corre per les xarxes, les integracions, les connexions. Els aïllaments són suïcides. No és una noció d'identitat la que ens urgeix a habilitar els canals de contacte mutus, és una necessitat imperiosa de sobreviure enmig d'àrees econòmiques dinàmiques, cultures fortes i llengües emparades pels estats.

Les regles del joc polítiques obliguen a ajustar l'acció dels partits a l'àmbit autonòmic. L'imperi de la sagrada *Constitució*

castiga els dissidents. Tampoc els partits no poden viure en el núvol permanent del somnis, si és que aspiren a governar. Ara bé, admesos els límits imposats per la llei i pel pes aclaparador d'una realitat dura, definida per una assumpció sense complexos de l'espanyolitat de la immensa majoria dels valencians, cosa que obliga a acomodar el camp d'acció immediata als mollons autonòmics, l'acció hauria de mirar justament com superar-los. No és gens fàcil, ho sé. Però sovint trobe a faltar entre els qui s'hi impliquen habilitat, preparació, sentit comú, ambició, fortalesa, condicions indispensables per a no naufragar en la mediocritat.

Quan un fa anys, intueix que ja no veurà arribar el tren a l'última estació per a la qual havia comprat el bitllet. En aquesta situació cal evitar el pessimisme perquè, malgrat tot, la locomotora, esbufegant i petarrellejant, continua el trajecte amb uns quants vagons darrere seu. Si fa marrada per vies no previstes, tampoc és per arrancar a plorar, perquè fins i tot permetrà veure paisatges que serveixen per a comprendre millor la pròpia realitat de la qual un ha partit. L'important és el moviment continu i saber-ne la direcció i l'estació d'arribada. Sobretot l'estació d'arribada, no importa la velocitat ni si el bitllet és de classe turista o preferent. Si no és així, hi ha qui agafarà un altre tren o, senzillament, se'n tornarà a casa, a dedicar-se a entreteniments plausibles amb l'edat. Però abans que l'arqueologia d'ací cinc mil anys ens unifique a tots, els incentius per als combois de tota una vida encara no han declinat. Sempre serà millor que ens recorden com a troians que no com a budini, uns esclaus reportats per Heròdot, molt bells sembla, alts, rossos i d'ulls blaus, però que dels quals ho ignorem tot, com fantasmes en la història.